

Ambrozij – pesnik

Sv. Ambrozij nam je poznan kot cerkveni učitelj, kot škof, kot duhovni oče sv. Avguština, mogoče celo kot pravnik, bolj malo pa ga poznamo kot pesnika. V Avguštinovih *Iz-povedih* ga spoznamo kot močno osebnost prodornega duha, ki s svojo izbrano besedo očara mladega Avguština.

V istem delu beremo tudi o težkih časih, ko so heretiki poskušali pregnati milanskega škofa in zasedli cerkve. In prav v teh kritičnih trenutkih so nam izpričani začetki svete himnologije na Zahodu.¹

Škof je s svojimi zvestimi vztrajal v cerkvi in da bi jih utrdil, jih je začel učiti pesmi. S sv. Ambrozijem je postala himna del zahodne liturgije. Najprej so jo poprijeli po samostanskih skupnostih, pozneje v cerkvah.² Cerkevno petje je po Ambroziju sistematiziral in uredil Gregor Veliki.

Kakšna ognjena iskra je prešinila škofa Ambrozija v tistih napetih dneh, ko je s svojimi preživil dolge ure v stolnici, da je ne bi zasedli arijanci? Je bila to iskra njegove klasične izobrazbe? Njegove umetniške žilice? Ali iskra božjega duha?

Lahko bi rekli, da je bila to iskra latinskega genija in krščanskega duha. V njem sta bila tadva celo "bolj združena kot v Avguštinu ali Hieronimu".³

"Oče zahodne cerkvene glasbe"⁴ je pri svojem ustvarjanju črpal iz "antične, biblične, psalmične in evangeljske tradicije".⁵ Izdelal je jasno teologijo petja v cerkvi in v njej prebudil nov element liturgije Zahoda: petje, ki dviguje, ki je navdihnjeno, ki krepi, ki posvečuje, ki časti.⁶

Kakšna je Ambrozijeva poezija? In zakaj je njegova himna postala arhetip za latinske

Cerkve? Zakaj se niso prijele Prudencijeve mojstrovine ali čudovita ritmičnost Niketa iz Remeziane?⁷

Suho bi jo lahko definirali kot jambski dimeter. Preprosta melodija, izpeljana iz osnovnega in dominantnega tona.⁸

Strokovnjaki pravijo, da je Ambrozij kot pisec sakralne poezije in glasbe razpoznaven po globini in resnosti. Nikakor ni – kot npr. sv. Bernard – vžgan od tega, kar opeva. Nadškof Trench⁹ celo pravi, da "čutimo nekakšen hlad v njegovih himnah!"¹⁰

Kakšna je torej skrivnost?

V kratkem povzetku Trencheve barvite besede o Ambroziju – pesniku slišimo, da se šele čez čas naučimo čutiti veličino Ambrozijeve nelepe jamske kitice; globino njegove poezije lahko doživimo bolj z instinktom kot z razumom; naučimo se spoštovati gosposkost samozavesti, s katero presega zanimanje za vsebino in se v prostosti do vsega odpira naprej.

Ambrozij vpleta resnice vere v ritem s preprostimi izrazi – in ti zadovoljijo, še več: srce se ob njih predrami v najglobljih čustvih.

V njegovih himnah je strast, vendar prikrita. Notranji ogenj – žar entuziazma – se ne razodene vsakemu brezbržnemu opazovalcu.

Himne so nastajale v svojem okolju in primerno svojemu času: oblikovala jih je vera, ki je bila pravzaprav v konfliktu z močjo sveta in je pravkar triumfirala nad njo: zato v njih ni veliko mehko, kvečjemu malo nežnosti, je pa čvrsta trdnost, v kateri sije (tako zelo krščanski) pogum, ki se je soočil s svetom in ga osvojil.¹¹

Sv. Ambroziju so pripisovali zelo veliko himn – Daniel¹² jih kar 92 označi kot "ambrosianum". Vendar pa to skoraj ni mogoče. Poleg Daniela so velike avtoritete na po-

dročju himnologije benediktinci,¹³ ki pripisujejo sv. Ambroziju 12 himn.

Dolgo časa se je Ambroziju zmotno pripisoval tudi znani TE DEUM LAUDAMUS, ki naj bi ga recitirala z Avguštinom po njegovem krstu l. 387. Če bi bilo temu res tako, bi to gotovo izpričal sv. Avgustin sam – kot za nekatere druge pesmi¹⁴ – omenjeno bi bilo v Ambrozijevem življenjepisu Pavlina, v Dacijevi Kroniki, če že ne bi Ambrozij sam tega omenil v svojih pridigah.

Za avtentično avtorstvo njegovih himn pa poleg sv. Avgustina pričajo tudi drugi: npr. papež Celestin, Faust iz Rieza, Kasiodor in drugi.¹⁵

Za konec samo še latinski odmev – komentar himne na čast mučencem, *Aeterna Christi munera: "Pulcherrimo est decore compositus hymnus beatorum martyrum."*¹⁶ Latinsko in bogato. Kot sadovi Ambrozija iz Milana.

1. *Hymns to Christ*, Roma 1981.
2. *Cerkveni glasbenik* 90(1997) 1-3, 10.
3. C. Dawson, *The Formation of Christendom*, New York 1967, 141.
4. J. Julian, *A Dictionary of hymnology*, London 1907, 56.
5. M. Špelič, *Zgodnjekršćanska poezija*, Ljubljana 1999.
6. Prim. M. Špelič, n. d.
7. Prim. C. Dawson, n. d. 143.
8. Prim. M. Špelič, n. d.
9. R. C. Trench je živel v 19. stoletju in se je temeljito poglabljal v latinsko cerkveno glasbo; citate iz njegovega dela *Sacred Latin Poetry* navaja tako C. Dawson, kot tudi J. Julian.
10. J. Julian, n. d. 56.
11. Prim. C. Dawson, n. d. 142.
12. Daniel, *Thesaurus Hymnologicus*.
13. Psalterij kardinala Thomasiusa.
14. Npr. *Aeterna rerum conditor* je omenjal v eni od svojih pridig; prim. J. Julian, n. d. 26.
15. J. Julian, n. d. 1211.
16. J. Julian, n. d. 24.

Sv. Ambrož prejema oltar od nadškofa Angilberta. Detajl s. t. i. Wolvinovega *paliotta* (prednja stran oltarja), tolkljana pozlačena srebrna pločevina z vložki iz dragih kamnov, ok. 850, muzej bazilike sv. Ambroža, Milano.